

Studieresa til Bodø og Lofoten 27.09-29.09.2023

Anteckningar

Tema for turen var besøksforvaltning og deltakerne var fra: Grensekommunene Trysil, Malung Sälen og Älvdalen, Destinasjon Trysil, Destinasjon Femund Engerdal, Destination Sälenfjällen, Norske Parker, Femundsmarka og Gutulia Nasjonalparker og medlemmene i den administrative ledergruppa i Grensekomiteen Innlandet – Dalarna. Totalt 16 personer.

Forventninger til studieturen

Før første programpost ble hver og en av deltakerne bedt om å dele sine forventninger til turen. Her følger disse kort oppsummert:

1. Lära sig mer om reiseliv
2. Uveckling av besøksnäring i parker och nationalparker
3. Hur man kan hantera överturism – att samtidig skydda och tillgängliggöra
4. Att lära känna varandra
5. Lära känna förettningsmodeller för reiselivsorganisationer
6. Hur man tänker kring resan till destinationen
7. Input till besøksnäringstrategin i Malung-Sälen
8. Hur kommun och destinationsbolag kan samarbeta
9. Att se något annat, få inspiration
10. Hur besøksförvaltningen kan handera samspelet mellan skyddade och oskyddade områden.

27. september

Nordland Fylkeskommune,

presentasjon ved Ann Heidi Hansen.

Med sin beliggenhet og befolkningsgrunnlag kreves det ekstra innsats for å gjøre fylket attraktivt for besøkende. I forrige strategi (fram til 2017) var fokuset å utvikle opplevelser. I perioden 2017 – 2022 har det vært arbeidet systematisk med besøksforvaltning. Ni pilotkommuner og en region deltok i prosjektet.

Hovedprinsippene i dette arbeidet har vært å:

- Bygge livskraftige lokalsamfunn, dvs utvikle gode opplevelser som gir størst mulig avkastning for lokalsamfunnet
- Involvere innbyggerne i utviklingen (lokalbefolkningen er de viktigste besøksforvalterne)
- Sikre forpliktende samhandling og gode løsninger

Arbeidet har vært tuftet på 4 pillarer:

1. Involvering av lokalbefolkningen
2. Engasjere lokale politikere
3. Involvere besøksnæringen i kommunale og regionale planer
4. Samarbeid internt i besøksnæringen

Verktøy i besøksforvaltning

5 grunnleggende spørsmål (hentet fra Cillian Murpy, The Loop Head Peninsula <https://www.nfk.no/besoksforvaltning/om-prosjektet/intervju-med-cillian-murphy.31818.aspx>) ble stilt i workshops, grendemøter og i møter med lokalbefolkningen og de øvrige målgruppene:

- 1) Hvorfor trenger vi turisme?
- 2) Hva har vi som turismen kan bygges på?
- 3) Hvor og når vil vi ha de på besøk?
- 4) Hvem vil vi invitere hjem?
- 5) Hvordan får tak i de?

Crash Course i besøksforvaltning for foreninger og grendelag er utviklet.

Kurset består av 4 samlinger der de 5 ovennevnte spørsmålene gjennomgås. Gjennom kurset blir folk myndiggjort.

Folkevalgt kurs for politikere. En time og delt i tre bolker: Hva er reiseliv, hva er besøksforvaltning og kommunens rolle.

Oppfølgingskurs og Utopiverksteder - dialog for bærekraftig samfunnsutvikling, et

kurs for planleggere, utviklet i samarbeid med NMBU, og som gir 10 studiepoeng.

Etablere kommunale besøksforvaltningsgrupper og hastegrupper

Kommunisere med besøkende og gjester via film og ved bruk av influencere

Ansvarlig markedsføring, hva er det? Hvordan kan det bidra til samfunnsutvikling og hva er rett gjest på rett sted til rett tid og til rett kostnad?

Den nye reiselivsstrategien for Nordland fylkeskommune ble vedtatt våren 2023 og har som ambisjon at reiselivsutvikling skal skje

etter regenerative prinsipper, dvs at stedet du besøker blir bedre enn før du kom dit.

Visjon:

Sammen bygger vi attraktive lokalsamfunn. Strategien innebærer et verdiskifte skifte og nøkkelord i den nye strategien er:

- Från «do no harm» till «do good»
- Från volym till verdi
- Från scenarier till utopier (vilket samhälle vill vi ha)
- Från hållbar till regenerativ Besöksnäringen ger mer till samhället än det tar
- Reiselivets økosystem
- Økologisk økonomi

To nye prosjekt iverksettes nå:

- Nordland fylkeskommune som reiselivsaktør
- Reiseliv som samfunnsutvikler

28. september

Thon hotell Lofoten og Svolvær,
ved daglig leder Erik Taraldsen

Daglig leder ved Thon hotellene i Svolvær ga oss en orientering om hotellene og driften av disse. Hotellene har ca 900 rom og det ene er også kulturhus. Det jobbes målrettet med bærekraft.

Som eksempel kan nevnes:

- Oppvarming ved sjøvann
- Egenproduksjon av urter, salat, agurk, squash og tomat
- Utstrakt bruk av mat fra lokale produsenter

- Utviklet fiskeaktiviteter og innrettet lokaler slik at gjesten kan følge og delta i aktiviteter fra fiske på havet til tilberedning på kjøkkenet
- Satser på lokal arbeidskraft, har til sammen 33 lære plasser og tar inn ungdommer til helge- og sommerjobber
- Aktivt samarbeid med andre som tilbyr opplevelser

Vågan kommune

Lena Amalie Hammes

Hun startet med å gi oss en beskrivelse av samfunnsgenetikken i Lofoten:

«Vi kan fiske og vi kan ta imot folk»!

Sysselsettingsmessig betyr reiseliv mer enn fiske. Reiselivet produserer goder som er viktige for lokalsamfunnet:

Det gir puls og skaper bolyst. 70 % av overnattingene i Lofoten er i Svolve. Det er boplikt Vågan kommunen. Utfordringen nå er utleie via Airbnb, som vokser fra år til år.

FNs bærekraftsmål er integrert i kommunens planer. I kommuneplanens samfunnsdel er folkehelse og bærekraftig utvikling hovedsatsingsområder. Besøksforvaltning er integrert.

Vågan kommune har definert besøksforvaltning til å ta vare på plassen og de som bor der. Fram til 2016 var begrepet lite kjent for politikere. At arbeidet med besøksforvaltning ble så bra skyldes en prosjektleder som gikk på speed og god dialog med fylkeskommunen.

Arbeidet med besøksforvaltning har gått fra å være prosjekt til å bli en integrert del kommunens arbeide. Ett samarbeidsråd for reiseliv og besøksforvaltning er etablert og det er utarbeidet en tiltaksplan. Kommunen er sekretariat. Det arbeides nå for å etablere et regionalt samarbeidsråd.

Utfordringene nå er:

- Standarden på E-10 (bygd i 1963)
- Adkomsten til Henningsvær (der det bor 500 personer, er 4 hotell og 22 skjenkesteder). Det er behov for å utarbeide en egen besøksstrategi for Henningsvær
- Samkjøre reiseliv og samferdsel og sette det på den nasjonale dagsorden
- Utarbeide en felles masterplan for Lofoten
- Håndheve den regionale Friluftsforskriften for Lofoten

Oneliners fra varaordføreren:

- *Kan du inte bygga en samlingsplats där du kan få en kopp kaffe kommer du inte att kunna utveckla platsen.*
- *Har du ingen kvällsekonomi är du ett samhälle på fallrep.*

- *Jag älskar plan – och bygglagen!*

På Trewarefabrikken i Henningsvær

fikk vi en engasjert omvisning av en av de 4 gründerne. Fabrikken ble kjøpt i 2018 med alt inventar og er nå bygd om til et kulturhus med kafe, bar, badstu og overnattingsmuligheter.

Visit Lofoten

ved Line Samuelsen

Dekker alle de seks kommunene i Lofoten. Lofoten har opplev kraftig vekst i antall besøkende. Verdiskapingen er på ca 1.4 milliarder pr år og 19 % av arbeidsplassene er direkte knyttet til reiseliv.

Dette har resultert i:

- Stort press på natur uten vertskap
- Rundreise turister – bobiler
- Villcamp
- Økende cruisetrafikk 213 anløp i 2023 og 200 000 passasjerer
- Guiding uten lokal tilknytning
- Negative medieoppslag

Det er derfor stilt følgende spørsmål:

- Trenger vi et reiseliv i Lofoten?
- Hvordan skal vi forvalte reiselivet?

Lofotrådet, Visit Lofoten og Lofotkraft har utarbeidet en felles plan (Et veikart) med seks programområder og et ekstra fokus på ungdom.

Visjonen er: Best på bærekraftig destinasjonsledelse.

Innretningen er ny og har tre hovedoppgaver:

Lot – Samhandling

Navigatør – Endring

Gnist- Markedskommunikasjon

Arbeidet skal skje innenfor tålegrenser og gi sunn økonomi.

Destinasjonsselskapet finansieres av kommunene, til sammen 1.7 mill kr og via prosjektmidler. Nye partnerskapsavtaler er inngått med medlemmene og destinasjonsledelsen er formalisert. Har søkt om å være pilot for besøksbidrag på transport ved inngang til Lofoten. Destinasjonsselskapet er den fremste kunnskapsressursen for arbeidet med hållba (bærekraftig) besøksforvaltning.

Friluftsrådet

Peter Andresen

Det finnes 28 friluftsråd rundt i Norge, få i Innlandet. Rådet er interkommunalt, og dekker hele Lofoten. Oppdrager er å få flere ut i naturen og arbeide med besøksforvaltning. Grunnfinansiering via kommunene (kr 10.80 pr innbygger), regionale friluftsbidrag og prosjektvirksomhet.

Har et eget utstyrlager for friluftsarbeid. En sti- og ferdselsplan er under arbeid.

Parkering, ødeleggelse av stier og telting er problematiske områder som krever ekstra oppmerksomhet. Det arbeides med å etablere en ordening med Lofoten Rangers, dvs et personer som er ute i naturen og som kan veilede og

overvåke.

Eksempler på aktiviteter:

- Friluftskolen
- Ung i friluft
- Småfota på tur
- Stolpejakt
- For eldre og personer med nedsatt funksjonsevne
- Friluftsbiblioteket
- Læring i friluft

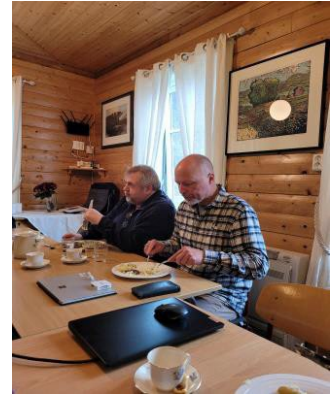
Egen Friluftsforskrift for Lofoten regulerer områder for telting og bobiloppstilling. Både formidling og håndhevelse av denne er en utfordring. Ønsker å vri mer av virksomheten over på drift. Det vil kreve annen finansiering og økt bemanning.

Besøk på Kalle, et statlig sikret friluftsområde, der fikk vi se tilrettelegging i praksis.

Uttakleiv

ved Sigve Olsen og Eldar Stig Andresen.

Vestvågøy er den største kommunen i Lofoten med 11 500 innbyggere. Hovednæringer er fiske, landbruk og turisme. Lofoten er kjent for fiskeri, sitt gode vertskap og gjestfrihet. Innad i Lofoten er det en skeivdeling mellom inntekter og belastning. En svært stor dugnadsinnsats legges ned for å tilrettelegge og handtere det store antallet besøkende. Uttakleiv og Haukelandstranda er eksempler på det. På Uttakleiv bor det 17 personer og på Haukeland 11 personer. Det er utfordrende for de små grendesamfunnene å handtere den store mengden turister, spesielt når de kommer samtidig som ved anløp av de store cruiseskipene (30 busser og flere hundre på elsykkel). Grendelagets virksomhet er basert på en liten parkeringsavgift.

Det er etablert ei tverrfaglig arbeidsgruppe som skal være bindeledd opp mot fylkeskommunen, destinasjonsselskapet, lag og foreninger. Arbeidet er ikke formalisert. Grendelaget har ikke råd til være medlem av Visit Lofoten. Det mottar ikke finansiell støtte fra kommunen, men de mest utsatte plassene på Vestvågøy (Eggum, Unstad og Uttakleiv) har egne kontaktpersoner i kommunen.

Uttakleiv har 3-400 000 besøkende i løpet av året. 4-5 personer jobber aktivt med besøksforvaltning. Antall bobiler øker for hvert år og det samme gjør cruisetrafikken i uorganiserte former. En annen utfordring er at det ikke finnes i ekstra helseberedskap i høysesong og i tillegg er det forslag om å legge ned akuttavdelingen på Gravdal sykehus.

Haukelandstranda

Ole Kristian Fjelltun Larsen.

Foruten å tilberede et godt måltid for oss i Skolestua på Uttakleiv, orienterte han oss om utfordringene på Haukelandstranda, bygging av nytt servicebygg og framtidig drift. Haukelandstranda er et statlig sikret friluftsområde. Kommunen investerer nå 55 mill kr i nytt servicebygg som skal ferdig i 2024. Haukelandstranda AS skal drifte anlegget som skal finansieres via parkeringsavgifter.

Reflektioner efter resan

1. Imponerande hur man har jobbat med samarbete och involvering av boende. Hur genomförandet är riggat är dock svagare än väntat.
2. Imponerande hur man lyckades integrera reiselivet i strategin för samhällsutveckling.
3. Vi har fått ett kvitto på att vi är på rätt väg och att vi redan gör mycket bra.
4. Det blev uppenbart under de sista besöken att samplanering behöver följas av handling/action.
5. Det är viktigt att det finns en regional strategi, men den måste utformas så den kan användas lokalt.
6. Många engagerade människor.
7. De fem frågorna är fantastiska. Kan användas i många sammanhang.
8. Det blev tydligt hur svårt det är att få gräsrötterna med sig
9. Att vi undervärdera hur viktigt reiseliv är som attraktionsfaktor för ungdomar. Reiseliv skapar puls och inflyttning.
10. Att Gränskommittén kan ha en roll för att sätta besöksförvaltning på agendan i gränsregionen. Vi behöver arbeta med frågan på båda sidor av gränsen och strategierna bör vara koordinerade över gränsen.
11. Resan gav inspiration på hur vi kan ta ett helhetsgrepp i arbetet med att ta fram en besöksstrategi för kommunen.

Referenter: Jakob og Gro